

30-1 Van het bestuur

Normaal gesproken vraag je rond deze tijd aan de mensen: "Heb je een goede vakantie gehad". Deze keer sla ik die vraag maar over. Het was een bewogen tijd.

Met recht kan ik zeggen dat het in diverse opzichten een bewogen half jaar geweest is. De Coronacrisis heeft overal zijn sporen nagelaten, zo ook bij de Oudheidkamer. Het is in de geschiedenis van de Oudheidkamer nog nooit voorgekomen dat hij bijna vijf maanden gesloten is geweest. Maar natuurlijk valt de sluiting van onze Oudheidkamer in het niet bij het vele leed dat we om ons heen hebben kunnen zien. Inmiddels kunnen we gelukkig weer, zij het voorzichtig, vooruit kijken. Wij openen op zaterdag 5 september weer de deuren. De tentoonstelling met "40-'45 in woord en beeld" blijft tot januari 2021 te bezichtigen. Als we weer open zijn houden wij ons aan de richtlijnen van het RIVM. Dat betekent beperkte toegang en verplichte registratie. Voor de details van de door ons genomen maatregelen verwijs ik u naar onze website onder de kop 'Nieuws' of berichten in de media.

We hebben het afgelopen jaar als Oudheidkamer niet helemaal stil gezeten. Er is door Hans Keij een hele mooie video gemaakt van de huidige tentoonstelling die te zien is op onze website. U kunt de video vinden onder 'Video' en 'Oudheidkamer in tijden van Corona'.

Ook hebben we op verzoek van De Schakel een 7-tal foto's aangeleverd voor evenzoveel artikelen in De Schakel met als thema oorlog en vrede. Deze artikelen zijn gedurende de maanden april en mei geplaatst.

Als laatste een mededeling van organisatorische aard. Sinds 1 januari hebben we Arie Stout kunnen verwelkomen als nieuwe medewerker van de Oudheidkamer. En in maart is Engel Dorst aangesteld als bestuurslid. Vanaf deze plek wens ik beiden veel succes.

Jan Klingens, voorzitter.

30-2 Na de oorlog

Zaterdag 5 mei was in Wageningen door de Duitse generaal Blaskowitz de overgave getekend van het Duitse leger in Nederland. Zij waren door de geallieerden geheel afgesloten van de rest van het Duitse leger in Duitsland. De Canadese generaal Foulkes nam de overgave in ontvangst.

In Poortugaal waren er die dag al trubbels met het interneren en weer vrij laten van N.S.B-ers.

Maandag 7 mei werden zij opnieuw ingerekend en later afgevoerd naar kampen ergens in Nederland.

B.s-ers in Poortugaal.

In de week na 6 mei werden met militaire voertuigen voedsel van de droppingen, grote blikken met kaakjes, in Rhoon en Poortugaal aangevoerd en bij de plaatselijke bakkers gedeponneerd waar de burgers ze konden afhalen. Ook was er Zweeds wittebrood dat vanuit Zweden met schepen naar Nederland werd aangevoerd. Dit alles om de ergste honger in west Nederland te lenigen.

In Poortugaal had de B.S. het burgerlijk bestuur overgenomen en zich in het gemeentehuis (nu Oudheidkamer) geïnstalleerd. Ik kwam daar langs en er stond een schildwacht voor de deur. Het was Henk Spoomaker, het hoofd der Christelijke school. Dat vond ik als schooljongen wel heel bijzonder dat zo'n belangrijk iemand daar als gewoon soldaat stond. Hij had ook geen uniform aan. Dat hadden de B.S-ers vanzelfsprekend niet. Een band om hun arm gaf aan dat ze er bij hoorden.

Op een avond in die week werden in Rhoon op het groene

zoodje (dat is de plek waar heel lang geleden de schandpaal werd opgesteld, het is de kruising Dorpsdijk/Rijsdijk) 'moffenmeiden' kaal geschoren. Met rode verf werd een hakenkruis op hun hoofd geverfd. 'Moffenmeiden' waren meisjes of vrouwen die omgang met Duitse soldaten hadden gehad. Dat was toen niet zo'n fraaie vertoning. Er werd een eind aan gemaakt door de dorpsarts dokter Fonteyn die de mensen streng toesprak en zei dat zij zich minderwaardig gedroegen. Een kappersleerling moest het knipwerk doen. Hij had er op zijn sterfbed na 2000 nog wroeging van.

Ron Waite, gezagvoerder van een Engelse bommenwerper. Zijn vliegtuig schoot in 1942 een Duits vliegtuig neer boven Poortugaal.

Na het sluiten van de vrede ging er eigenlijk van alles mis. Op 5 mei hadden we al het schietincident tussen de B.S. en de voormalige Duitse bezetters in Poortugaal. Gelukkig geen slachtoffers.

Op 9 juni 1945 was er wel een dodelijk slachtoffer n.l. een B.S.-er uit Rhoon die werd getroffen door een schot. Er stonden drie B.S.-ers op wacht op de Vondelingenweg. Ik vraag me af waarom er een maand na het einde van de oorlog wacht moest worden gehouden op de Vondelingenweg. Wat er gebeurd is weten we niet. Verveelden ze zich, speelden ze met wapens? Ze waren bewapend met stenguns. Een hoogst onbetrouwbaar wapen dat al af ging als je het op de grond liet vallen. Een van de drie werd geraakt en is nog naar het ziekenhuis gebracht waar hij overleed.

Na de lagere school mocht ik naar de ambachtsschool. Mijn oudere broers die in de jaren dertig 14 jaar werden moesten direct na de lagere school gaan werken. Mijn schoolgang was een jaar vertraagd door de oorlogstoestanden in de hongerwinter. Alles lag plat, de scholen in de stad waren gesloten en er was geen (openbaar) vervoer en geen fietsen. Eigenlijk lag het hele leven stil. Mensen gingen niet meer naar hun werk. Men was alleen nog maar bezig met overleven. Proberen om eten te krijgen en met hout slepen voor verwarming en koken. Ook in Rhoon waren mensen die hun ledikanten, deuren en verdere inventaris verstookten om wat warmte te hebben en eten te kunnen koken.

Na de overgave op 5 mei kon ik nog niet direct naar school in de stad. Op 3 september 1945 kon ik eindelijk naar de ambachtsschool. De moeilijkheden in de school aan de Hillevliet in Rotterdam zuid waren echter nog niet voorbij. De eerste dagen werden we weer naar huis gestuurd omdat de inrichting nog niet in orde was omdat de Wehrmacht de school in de oorlog gebruikt had en daarna de B.S. Er was ook gebrek aan leermiddelen en hout.

Ik moest voor timmerman leren. Enige tijd later werden we op school nog maar weer eens aan de oorlog herinnerd. De gymleraar, die alle klassen een maal per week onder zijn hoede kreeg, hield een verhaal over het gevaar van spelen met gevonden ammunitie. Ook ik heb dat in de oorlog, zij het heel bescheiden, gedaan. Maar landelijk zijn daar op veel plaatsen ongelukken mee gebeurd. Naar school ging ik met de stoomtram die nog maar mondjesmaat reed. Een paar keer per dag met een winter- en een zomerdienstregeling. Daardoor was ik 's zomers een of anderhalf uur te vroeg bij school en 's winters te laat. Fietsers waren ook nog dun gezaaid. Toch waren er jongens die er een hadden maar ik niet. Zelfs fietsbanden waren op de bon. Je moest aantonen dat je de fiets voor je werk nodig had. Alle mogelijke goederen waren nog zeer schaars en dus op de bon, ook kleding. Op een gegeven moment kwam er een vracht jasjes aan op school. Het waren uniformjasjes mogelijk van de zogenaamde arbeidsdienst, door de Duitsers verplicht gesteld voor 16- en 17 jarige jongens, een soort semi-militaire instelling. Zij liepen met een schop op de schouders in plaats van een geweer. De jasjes konden we kopen voor 1 gulden per stuk. Ik heb twee jaar met zo'n moffenjas gelopen. In augustus 1947 ging ik werken. Eindelijk had ik een fiets. Die had mijn vader in elkaar geknutseld van oude onderdelen met massieve banden. Dat waren stroken rubber gesneden uit oude autobanden. Daar heb ik nog een of twee jaar mee moeten rijden.

Ik moest naar pier 8 in de Waalhaven fietsen waar ik een jaar of twee werkte aan het herstellen van oorlogsschade aan Rijnschepen. Aan woningbouw werd de eerste vijf jaren na de oorlog nog weinig gedaan. Zowel in Rhoon als Poortugaal begon men ca. 1949-1950 wat aan sociale woningbouw te doen.

In 1949 kocht ik van mijn spaarcenten mijn eerste nieuwe fiets. Ik ging met drie andere jongens in de

vakantie een week fietsen door Nederland. Nog steeds was alles niet normaal. Vlees was bijvoorbeeld nog op de bon. We namen vleesbonnen mee om onderweg beleg voor onze boterhammen te kunnen kopen.

Mei 1995, Ron Waite, L.Bos, G. Groothengel en burgemeester A. Latenstein van Voorst-Woldringh, achter de woning van L.Bos. Ze zijn in gesprek over de neergeschoten bommenwerper, die 100m bij de woning van L. Bos vandaan, aan de Kruisdijk

In de jeugherberg kregen we bruine suiker op het brood. Kort na de oprichting van de Oudheidkamer (eind 1989) gingen we naar een oude wagenmakerij in Hoogvliet om daar, ter uitbreiding van onze verzameling, een deel van de inventaris gereedschap op te halen. We vonden daar een luchtdoelgranaat die verstopt zat in een schaafmachine. De granaat had tientallen jaren liggen schudden tijdens het gebruik van de machine. Gelukkig zonder te exploderen.

In 1994 zijn in Poortugaal restanten opgegraven van een Duits vliegtuig dat na een luchtgevecht met een Engels vliegtuig was neergestort op de Slotvalkensteinsedijk. De huidige locatie daar heet nu Hofhoek. Die opgraving vond plaats omdat daar gebouwd moest worden. Een kantoorpand voor de Koninklijke Burger Groep.

In 1995 was er een tentoonstelling in de Oudheidkamer over de oorlog omdat het 50 jaar was na het eind van

de Tweede Wereldoorlog. Op die expo waren voorwerpen te zien uit dat vliegtuig, onder andere het neuswiel en een mitrailleur. Beide zijn nog steeds in ons bezit. Ook in 1995 heeft de firma J. van der Ent en zonen, die een loonbedrijf hebben aan de Rhoonsedijk, opgravingen gedaan in de polder Zwaardijk naar het Engelse jachtvliegtuig dat daar in februari 1945 is neergestort. Dat vliegtuig was de op het 'Shell Pernis terrein' gebouwde V1 lanceerinstallatie wezen beschieten en door Duits afweergeschut aangeschoten. Als resultaat van deze opgraving hebben we nu in de Oudheidkamer een deel van de propeller in onze huidige tentoonstelling "'40-'45 in woord en beeld".

In 2009 bracht ik met mijn vrouw een vakantie door in de Grote Peel. Wat we wel vaker doen is het bekijken van oorlogsmonumenten waarop vermeld wordt wie er in Wereldoorlog II in die plaats is omgekomen. Monumenten zoals bijna alle plaatsen in Nederland ze wel hebben, ook Rhooen en Poortugaal. We waren in het dorpje Ospel, ten noorden van Weert, en gingen op de begraafplaats bij de R.K. kerk zo'n monument bekijken. De vier onderste namen waren van vier manspersonen die ver na de oorlog waren overleden. Bij nadere beschouwing bleek het om kinderen te gaan, allen met dezelfde achternaam.

We informeerden bij daar aanwezige 65 plussers die met vrijwillig onderhoud van het kerkhof bezig waren, hoe dat zat. De oorlogsslachtoffers bleken vier broertjes te zijn tussen 6 en 12 jaar oud. Zij hadden met een gevonden granaat gespeeld die was ontploft. Al naar gelang de ernst van het daarbij opgelopen letsel waren de broers op vier verschillende data overleden. Afgelopen oktober ontmoette ik iemand die eigenaar of mede-eigenaar was van een of meerdere vissersschepen (kotters) uit Ouddorp - Stellendam. Hij vertelde dat vissers heel vaak met hun netten vliegtuigbommen uit W.O.II ophalen. Soms melden ze dat bij de marine, maar heel vaak gooien ze de bommen weer terug in het water.

Op 6 april 2005 haalde de OD 1 (een Ouddorpse kotter) een vliegtuigbom op. Toen het net met de bom er in aan boord kwam, explodeerde hij.

Drie vissers verloren hierbij het leven. Tot die datum meldden vissers ongeveer 50 keer per jaar de vangst van een bom. Momenteel is dat 50 keer per maand. De bommen worden dan van een zendertje voorzien en weer teruggezet in het water, waarna de marine ze lokaliseert en onschadelijk maakt.

Na 2005 gingen de vissers over van traditioneel vissen met boomkornetten naar het zogenaamde 'pulskorvissen'. Dat is er de oorzaak van dat zij veel meer oorlogstuig ophalen dan voorheen. In 1984 haalde een van de vissersschepen, de SL 42, 6 mijl uit de Belgische kust op een diepte van 30 meter een enorm projectiel boven water met naar schatting een lengte van 6 à 7 meter en een doorsnee van circa 1 meter. Zo snel als mogelijk liet men de bom op de bodem terugzakken. Daar ontplofte hij. Er ontstond een enorme waterzuil die het schip omhoog

Dennis en Wim van der Ent, bij de opgegraven onderdelen van de Tyfoon, in 1995.

Het vliegtuig stortte neer in de tuinderij van hun opa. De propeller is tijdens de huidige tentoonstelling te zien in de Oudheidkamer.

wierp. Het schip viel terug op zijn zijkant maar richtte zich weer op. De motoren stopten. Het hele schip was ontwricht. Mijn zegsman dacht dat het een V2 was, maar die waren 14 meter lang. Waarschijnlijk ging het om een torpedo. Een zusterschip, dat in de omgeving viste, sleepte de SL 42 naar de haven. Ze was 'total loss'.

Na de tweede wereldoorlog heeft de Nederlandse regering tienduizenden tonnen ammunitie in de Noordzee laten dumpen. Oorlogstuig wat de Duitsers en Geallieerden hier hebben achtergelaten. In heel Europa, de Oostzee, Noordzee, voor de Franse en Belgische kust en bij Italië in de Middellandse zee zijn miljoenen tonnen explosieven in zee gedumpt. Ook uit de eerste wereldoorlog ligt er wapentuig in zee waaronder chemische wapens. We zullen dus waarschijnlijk tot in lengte van dagen aan die oorlogen herinnerd worden. Niet alleen door jaarlijkse herdenkingen zoals op de Dam in Amsterdam, de Waalsdorper vlakte of in Rhoon en Poortugaal, maar ook door vondsten van oorlogstuig of bepaalde gebeurtenissen of verhalen van mensen die het meegemaakt en overleefd hebben.

Roelof Dubel, bestuurslid.

30-3 Het Nieuwe Veer

Met 5 tunnels en bruggen heb je niet het idee op een eiland te wonen. Hoe anders was dit in de tijd van onze grootouders. Men was om de rivieren over te steken, afhankelijk van de veerman. Het veer van Rhoon op Oud-Beijerland wordt al vermeld in 1537. Claes Laurensz. Prins is de veerman die een nieuw veerhuis annex herberg, het huidige café "De Gouden Arend", laat bouwen op het Rhoonse Veer. Het veer van Rhoon op Oud-Beijerland behoorde tot de Heren van Rhoon.

Het veer van Rotterdam op Katendrecht was een van de belangrijkste veerdiensten op IJsselmonde en wordt voor het eerst genoemd in 1523. In 1599 kreeg de stad Rotterdam het veer in eeuwigdurende erfpacht.

Pernis had een veer met een roeiboot vanaf de boerderij "De Bontekoe" naar Vlaardingen. In 1879 werd door rederij Speelman de Pernisse boot op Vlaardingen in de vaart gebracht; deze dienst is in 1962 met het openstellen van de Botlektunnel opgeheven.

Op 20 juli 1854 was er een voorstel van Gedeputeerde Staten om een pontveer over de Oude Maas van Spijkenisse naar Poortugaal

(Meeuwenplaat) in te stellen.

Krijn Dekker bouwde in 1856 aan de oever van de Oude maas te Spijkenisse een veerhuis annex boerderij. Aanvankelijk werd de veerdienst uitgevoerd met 2 roeiboten, in 1888 vervangen door een pontveer. Met het openstellen van de Spijkenisserbrug kwam in 1903 een einde aan deze veerdienst.

Rond 1750 is een nieuw voetveer gesticht op

Goidschalkoord, Veerdam

Goidschalxoord wat de overtocht aanzienlijk verkortte. Aanvankelijk werd met 2 roeiboten de veerdienst uitgeoefend, maar al snel in 1754 kwam een pontveer in de vaart. De veerlieden moesten zelf met mankracht de pont met een kabel over de rivier trekken, later gebeurde het met een motorvlet. Fietsers en voetgangers werden nog met een roeiboot overgezet.

Met de Veerweg en Korteweg maakt Het Nieuwe Veer deel uit van de Napoleon route, vastgesteld bij Keizerlijk decreet op 16 december 1811, en komt voor als de Route Impériale IIIe klasse no. 65. De route werd gemarkeerd met speciale paaltjes, waarvan een aantal, gerestaureerd door het voormalige Waterschap IJsselmonde, nog aanwezig is.

Het veer werd door de Heer van Rhoon en Pendrecht verpacht. Doordat het archief in de oorlog verloren is gegaan is niet meer te achterhalen wie de verschillende pachters waren. Zo werd op 29 juli 1823 het pontveer openbaar verpacht voor de tijd van 6 jaar, ingaande 1 mei 1824.

In 1852 pacht Arie Cornelis Dronkert, landbouwer te Goidschalxoord, het veer voor 450 gulden per jaar.

In 1858 pacht Leendert Jacobsz. de Koning, boer op de nabijgelegen hoeve, het veer van Anthony van Hoboken. Hij is geboren in 1806 en getrouwd met Lijntje van den Hoek, geboren in 1812 te Ridderkerk. Leendert de Koning is tevens exploitant van de in 1844 opgerichte Zalmvisserij Klein Profijt I en Eendenkooiholder.

De rentmeester van de Heerlijkheid Rhoon laat per advertentie weten dat ze vanaf 1 januari 1881 geen eigenaar meer zijn van het Nieuwe Veer en dat de schippers ontslagen zijn.

Rond de eeuwwisseling zijn de heren De Koning en Dronkert eigenaren van het veer.

Door openstelling van de brug over de Maas tussen de Hoeksewaard en IJsselmonde in 1888, is het gebruik van het pontveer tussen Rhoon en Goidschalxoord zeer verminderd. Door de Staten van Zuid-Holland is een nieuw tarief ingesteld als tegemoetkoming in de kosten: voor een paard, muilezel of rund 10 cent, voor een ezel, veulen, varken of kalf 5 cent en voor een hond

1 cent. Volwassenen en kinderen boven 2 jaar 5 cent, rij- en voertuigen 2 of 3 wielen met 1 paard 20 cent, voertuigen met 2 paarden en 4 wielen 30 cent enz.

Op 10 augustus 1889 nadat de postwagen van Rotterdam naar Numansdorp was overgezet, is de veerpont gezonken.

A. Haitsma de Vries pacht het veer van de Provincie Zuid-Holland van 1 juli 1925 tot 30 juni 1935 voor f 1250,-- per jaar. In 1933 is het veer wegens ijsgang gesloten van 23 januari tot 5 februari en van 8 december tot 31

december 1933. A. Haitsma de Vries pacht het veer van 30 juni 1935 tot 30 juni 1937 voor f 750,-- per jaar.

Pontveer Rhoon– Goidschalxoord

Bekende veerlieden zijn het geslacht Van der Hoeven (Bastiaan geboren 1865, overleden op 17 februari 1942, zoons Gilles en Dirk van der Hoeven), Pieter van der Heijden en Aart van der Woel.

Dan breekt in mei 1940 de oorlog uit. Een bataljon militairen krijgt opdracht op te rukken naar vliegveld Waalhaven.

Aangekomen te Goidschalxoord bleek de pont op last van de militairen ("C-groep Spui") tot zinken te zijn gebracht. Om de soldaten over te zetten werd vanwege het motorgeronk van de motorboot aanvankelijk alleen gebruik gemaakt van twee roeiboten van elk 10 man. In verband met de door de Duitsers afgeworpen mijnen weigerden de veerlieden de soldaten over te roeien, zodat de soldaten dit zelf moesten

doen. Later werd alsnog de motorboot ingezet omdat het met de roeiboten te veel tijd in beslag nam. De noordelijke oever (Rhoon) bleek niet bezet. Tijdens het nuttigen van de morgenmaaltijd werd men verrast door mitrailleurvuur vanaf de Molenpolderse Zeedijk en de Essendijk. De Nederlandse militairen beantwoordden het vuur met lichte en zware mitrailleurs. Een patrouille van de Kapitein met 1 onderofficier en 3 man werd niet ver van het veer onder hevig mortiervuur genomen. Plotseling brak er bij de manschappen paniek uit. Onder het wegwerpen van wapens en uitrustingsstukken liepen velen langs de noordelijke Maasoever en verdwenen in de grienden, verscheidenen zwommen de Maas over. De veerman bracht met de motorboot een groot gedeelte van de manschappen over, doch

staakte dit toen hij onder vuur werd genomen. 1½ sectie bevond zich nog op Rhoons gebied en men wilde de veerman dwingen het overzetten voort te zetten. Er meldde zich echter vrijwillig een soldaat, die op zijn buik liggende in een klein motorbootje er, ondanks vijandelijk vuur, in slaagde de in de grienden verscholen soldaten op Goidschalxoord te brengen.

Het huis van de daar wonende veerman op Rhoon werd door de Duitsers bezet en met een zware mitrailleur werd het mitrailleurnest aan de Goidschalxoordse zijde beschoten. (3)

De compagnieën waren zeer gedemoraliseerd en enkele manschappen moesten tegengehouden worden om niet door de weilanden naar het zuiden te vluchten.

Bij de 1^e Compagnie ontbraken ca. 20 man en 8 van de 9 lichte mitrailleurs. Bij de 2^e Compagnie ontbraken 3 van de 6 lichte en 1 zware mitrailleur. Er bleken 4 gesneuvelden, 4 zwaar gewonden, waarvan er 2 zijn overleden, en enkele licht gewonden. (1)

In 1944 voltrok zich opnieuw een drama bij het veer. Om de Oude Maas over te steken hadden de Duitsers een geïmproviseerd vlot bestaande uit twee rietaken die met planken van een dek waren voorzien. Hierop werden de manschappen staande vervoerd. Op 26 september 1944 voltrok zich het drama. Het was stormachtig weer, veel wind en golven, dit weerhield de Duitsers er niet van om met een man of 25 over te steken. Niet ver van de aanlegsteiger ging het mis. Het vlot werd uit elkaar

geslagen en de meeste manschappen met zware uitrusting raakten te water. De veerlieden sprongen in hun roeiboot, veerman Dirk van der Hoeven wist aan de Rhoonse kant elf man aan boord te hijsen. Aart van der Woel redde zes soldaten. De zeventien geredde drenkelingen werden in de naburige boerderij van de weduwe De Ronde ondergebracht. Twee man die aanvankelijk gered waren zijn later alsnog bezweken. Op de dorsvloer van de boerderij stonden de lijkkasten opgebaard. De 10 slachtoffers werden te Oud-Beijerland begraven. (2)

In april 1954 werd door de exploitant, de firma Van

der Hoeven, een nieuwe veerboot aangeschaft, gebouwd door de firma W.H van der Sluijs en Zonen in Puttershoek.

De boot kan 60 personen vervoeren. De lengte is 13 meter en de breedte 3.40 meter.

De boot haalt een gemiddelde snelheid van 15 km. per uur.

Hiermee kon de stroom bromfietzers die van het veer gebruik maakte, be-

ter worden verwerkt. Door het toenemend auto- en busverkeer (fabrieks-

personeel werd met autobussen opgehaald) liep het gebruik van het veer zo sterk terug dat in 1962 de veerdienst beëindigd werd.

(1).Bron: Publicatie Krijgskundig Instituut van de Generale Staf;

(2).Bron: Het Kompas;

(3).Bron: Nieuwsblad voor de Hoeksche Waard en IJsselmonde.

Arie Beukelman, vice-voorzitter.

30-4 De Dorpsdijk uit onze jeugd

De Dorpsdijk in Rhoon tussen Rijdsdijk en Groene Kruisweg, hét centrum van Rhoon, is een stuk Rhoon dat sinds de jaren '50 en '60 van de vorige eeuw heel drastisch veranderd is. In die jaren '50 en '60 hebben we er gewoond, geleefd, gespeeld en geschooierd. Jaren lang deden onze ouders of wij er boodschappen. Jaren lang kruisten zich hier onze wegen en we zijn alle vier geboren in de jaren '40. In onze jeugd kenden we elkaar amper, we hadden ieder onze eigen bezigheden. Nu, jaren later, zijn we alle vier betrokken bij de Oudheidkamer Rhoon en Poortugaal en hebben we het onderling vaak over die tijd. Met we bedoel ik mijn mede Oudheidkamergenoten Arie Stout, Engel Dorst en Wim Kranenburg. Het toeval wil dat Arie, Engel en Wim precies op dat stukje Dorpsdijk gewoond hebben, zelf woonde ik op een steenworp afstand van de hoek Rijdsdijk/Dorpsdijk. Ik heb aan Arie, Engel en

Wim gevraagd hun herinneringen met mij te delen zodat we dat stukje Dorpsdijk van toen weer kunnen laten herleven voor de lezers van deze Nieuwsbrief. Alle drie zeiden ze volmondig ja. Het is een verhaal geworden over de bewoners, de panden, de geschiedenis en de (leuke) verhalen. Ik wil beginnen met een sfeerimpressie over de tijd van toen op de Dorpsdijk geschreven door Arie Stout.

Sinds 1934 woonden wij, mijn ouders, mijn 4 broers en 2 zussen, aan de Dorpsdijk 92. In 1941 heb ik het gezin aangevuld. De moeilijke oorlogsjaren kan ik me niet herinneren, de bevrijding des te meer, hoe de ronkende Engelse en Canadese vliegtuigen overvlogen om voedselpakketten te droppen, daarna begon het normale dorpsleven weer snel. Onze jonge jaren waren mooi, we hadden de ruimte, polders zover je kon kijken, de horizon werd hooguit door een boomgaard of boerderij onderbroken. Wij konden vanuit het raam de boerderij van H. de Koning aan de Molendijk zien staan, dat is nu wel iets anders. Er was volop gelegenheid om kikkers te vangen, te vissen of slootje te springen, wat soms een stinkend nat pak opleverde, dat thuis nou niet bepaald gewaardeerd werd. We deden elke zaterdag de "grote" boodschappen, een supermarkt was er nog niet, dus eerst naar de bakker rechts naast ons. Ik weet het nog precies, 2 x een 8 ons bruin brood plus 1 x een 12 ons bruin brood, een wit brood, een pak beschuit en een half pond roomboterkoekjes voor het weekend. Dan 200 meter verderop aan de overkant, naar Japie Koek voor de snoep en pepermunt om ons tijdens de kerkdiensten zoet te houden. Daarna naar de slager, waar we altijd wel een stukje worst kregen. Uiteindelijk naar Rietdijk, de kruidenier. Nu ik dit schrijf is het februari, vroeger voor het dat het kraakte in deze periode en wisten we niet hoe snel we onze schaatsen moesten onderbinden. Voordat het zogenaamde postkantoorpad er was, was daar een sloot, achter de villa van de familie Kruithof, en daar schaatsten we dan elke dag. Soms gingen we op de schaats naar het kasteel, eerst naar de sloot aan de overkant en via de achterkant van de huizen richting Groene Kruisweg en daar staken we op onze knieën over om dan verder te gaan naar de vijver van het kasteel. Tegenover ons kwamen twee bungalows, één van de dames Kruithof en één van Van Doorn, de eigenaar van de speculaasfabriek op Charlois. Links van ons de boerderij van de familie Kruithof senior, daar waren we altijd wel te vinden, zeker in de zomer. Als de tijd van het dorsen kwam, was dat voor ons altijd een hele beleving. Zo'n grote dorsmachine in de schuur, dat kon toen allemaal nog in het dorp. Als er dan zo'n berg of tas graan op was, wist je niet wat er tevoorschijn kwam, een hele dierentuin, de meeste mensen vonden het ongedierte, voor ons was het een hele belevenis. Nu doet de combine alles, en is de lol er toch af... En heel langzaam verandert het stukje dorp tussen Rijdsdijk en Groene Kruisweg. Alleen de woningen van de familie Rietdijk, Huijgen en van mijn ouders zijn nog over. Maar de mooie jeugdherinneringen blijven je altijd bij.

1949, Dorpsdijk 126, het pand van aannemer Do Cense.

We lopen de Dorpsdijk af van Rijdsdijk naar Groene Kruisweg en beginnen aan de linker kant, de kant van de even huisnummers. De start is bij het pand van Cense, op **nr. 126**, Dominicus (Do) Marinus Cense, geboren op 28 februari 1892 te Rhoon, zoon van Abraham Cense geboren te Middelburg. De stamvader was François Chensie, afkomstig uit Middelburg, van beroep sleper van schepen met een paard, hij liep dus met een paard over een jaagpad om de schepen in de vaart voort te slepen. Een zoon van François, geboren in 1754, heette Abraham Sense, de zoon

van deze Abraham heette Adriaan Cense, en deze familienaam is gebleven. Do was timmerman, makelaar en commandant van de vrijwillige brandweer. Do Cense was getrouwd met Maria Man in 't Veld, dochter van de kruidenier in het huidige Witte Huys te Rhoon. Het pand van Cense stond links

van het paadje tussen Dorpsdijk en Maasstraat. Aan de zij- en achterkant van het grote pand was een timmerwerkplaats, het woongedeelte van de familie was aan de rechter voor- en zijkant. Aan de linkerkant woonde familie Versteeg en daarboven mevrouw Bakker. Engel, die een half jaar bij Cense gewerkt heeft in 1967, vertelde:

De werkplaats was eigenlijk een oude boerderij, het kantoor was in het woongedeelte en door een groot raam (een soort visglas) keek mijnheer Cense de werkplaats in en riep soms wat door de intercom, onverstaaanbaar, want er stond altijd wel ergens een machine aan. De werkplaats werd verwarmd door een grote motkachel, een rond gevaarte waar zaagsel en resthout in ging. Op een dag ging dat niet helemaal goed want de vlammen liepen via de buitenkant van de pijp naar het dak toe. Bijna was de zaak afgebrand, dat zou niet leuk geweest zijn voor de commandant van de vrijwillige brandweer.

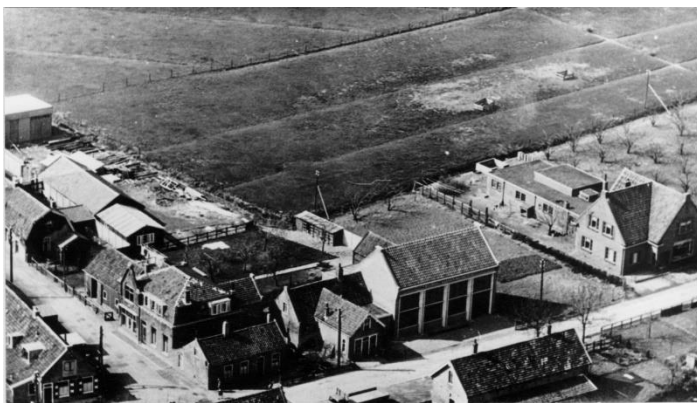
Rechts van het paadje stond op **nr. 120**, de garage van Huib Struijk, geboren 26 maart 1898, zoon van Willem Struijk uit Pernis. Het geslacht Struijk vindt zijn oorsprong in Uitwijk (NB) met Wouter Eijmers Struijk, geboren in 1660. Via Giessen, Heinenoord, Hoogvliet en Pernis is het geslacht Struijk deze kant opgekomen. De in Poortugaal geboren Huib trouwde in Rhoon met Lena Cornelia Man in 't Veld, een zus van Maria Cense-Man in 't Veld. De zussen woonden naast elkaar maar ontliepen elkaar als waren het de grootste vijanden. Huib maakte van autobussen vrachtauto's voor tuinders, hij repareerde auto's en fietsen en was chauffeur bij de vrijwillige brandweer. Voor de garage op het grote grinderf stonden toen 2 Esso benzine pompen. Van mijn tante, de vrouw van Huib, kreeg ik toen ik 5 jaar oud was een echte overall, of op zijn Rhoons een ketelpak, mét een echt Esso embleem. Ik kreeg boekjes van Pietje Pelle en zijn Gazelle en Esso-voetbalplaten van ploegen die in het seizoen 1958-1959 in de eredivisie speelden, waaronder de verdwenen voetbalclubs: DOS, SC Enschede (met Abe Lenstra), Blauw Wit en SHS, die laatste degradeerde in 1959 en Sparta werd in dat jaar kampioen. Op de elftal foto van Feijenoord staat zelfs Kees Rijvers, de echte voetbalkenners weten wie ik bedoel. Al die platen heb ik nog. Over de garage van Struijk en de noodwoning er achter, op **nr. 122**, is in de Nieuwsbrieven 18 en 20 uitvoerig geschreven. Het garagebedrijf kwam in 1963 in handen van de uit Nieuwerkerk aan den IJssel afkomstige Wim Palsgraaf. Aan fietsen repareren deed Palsgraaf niet, hij bracht de fietsen eigenhandig naar fietsenmaker Stout aan de Kleidijk. En haalde ze als ze klaar waren ook weer op. Langzaam bloedde deze service van Palsgraaf dood.

Het huidige 'Boerderijtje', op **nr. 116** dat nooit een boerderij geweest is, en naast garage Palsgraaf staat, werd toentertijd bewoond door de familie Spruijt. Jacob Spruijt had een schildersbedrijf en een stuk of 10 schilders in dienst. Aan de voorkant van het pand woonden Ees Spruijt met zijn gezin, in het midden woonden Jacob Spruijt en zijn vrouw, de ouders van Ees. Het achterste deel was de verfwinkel en werkplaats met de ingang aan de Werkersdijk. Arie Stout heeft er een blauwe maandag gewerkt en vertelde: *Mijn vader werkte in de jaren '50 bij de Firma Spruijt en aangezien ik ook geacht werd om te gaan werken en niet wist wat ik wilde worden ben ik bij de Firma Spruijt terecht gekomen. Naast de ingang van de werkplaats stond een lessenaar, met daarop een oud behangboek, daar werd op de achterkant geschreven wat je verbruikt had. De blikken verf werden netjes gewogen als je naar je karwei ging en ook weer als je terug kwam, beide gewichten werden keurig in het grote boek geschreven. Er werden toen nog veel blikken gebruikt voor het verven en die werden, als ze leeg waren, in een ton gegooid met een of ander chemisch spul en als ze daar een week in lagen waren ze helemaal schoon gebeten en die moest ik er uit halen. Nu zou het niet meer gebeuren maar toen deed je dat nog, je nagels waren net zo zacht als de rest van je handen. In de werkplaats stond ook een ton met lijnolie. Als er een timmerman kwam met een nieuwe schaaf of een ander houten gereedschap dan werd dat gereedschap eerst gewogen voor het ongeveer een week in de ton gehangen werd zodat de lijnolie er in kon trekken. Na een week werd het gereedschap uit de ton gehaald en weer gewogen, de verbruikte lijnolie werd in rekening gebracht.*

Jacob Spruijt jr., de zoon van Ees en onze generatiegenoot, heeft later het bedrijf van zijn opa en van zijn op vrij jonge leeftijd overleden vader overgenomen. De zaak groeide uit van een 'Doe het zelf centrum' tot een Hubo

winkel aan de Werkersdijk tot een Formido vestiging in Poortugaal. Jacob jr. kwam in zijn jonge jaren met bovenmatige interesse in de manufacturenwinkel van Kranenburg, recht tegenover zijn woonhuis. Die interesse zat hem niet in de manufacturen maar in de dames achter de toonbank, tot op de dag van vandaag is Jacob jr. getrouwd met Joke, één van die verkoopsters. De vader van Jacob, Ees (E.A.) Spruijt heeft twee boeken geschreven over de Gereformeerde kerk van Rhoon. De oorsprong van de familie Spruijt ligt tussen 1400 en 1500 in Strijen. Ene Bastiaan Pieters Spruijt afkomstig uit Strijen overleed op 27 april 1627 in Poortugaal, de diverse generaties Spruijt woonden in Hoogvliet, Pernis, 's Gravenambacht, Poortugaal en Rhoon. Over de geschiedenis van het pand van Spruijt heeft Roelof Dubel in Nieuwsbrief 20 een artikel geschreven.

Het volgende pand op de andere hoek van Dorpsdijk en Werkersdijk op **nr. 114** was in onze tijd een

Hoek Werkersdijk Dorpsdijk. Linksonder Dorpsdijk 116, rechts slagerij Spielman.

kantoor van aannemer Bouman, later werd het een vestiging van de ABN Bank, weer later een kapsalon van Walter Knoll en tegenwoordig de kapsalon van zijn dochter Michelle. Walter Knoll verzorgde in die jaren voor fa. Kranenburg de kapsels bij een modeshow in Rozenburg. Het pand is gebouwd rond 1950, daarvoor stond op deze plek het geboortehuis van "onze" Engel Dorst, een klein en donker huis met bedsteden en een benauwd zoldertje, het was eigendom van Bouman. Een pandje verder op **nr.**

112 was het winkeltje van de dames Van der Hulst, Ariaantje (Jaantje) en Arentje (Aa). Beiden in Rhoon geboren, (Ariaantje in 1894 en Arentje in 1900) en in Rhoon overleden (Ariaantje in 1979 en Arentje in 1956). Het waren dochters van Willem van der Hulst, een koopman die in Wijhe geboren is, en Cornelia Weij, geboren in Schiedam. Willem en Cornelia trouwden in Waddinxveen en kregen behalve Ariaantje en Arentje nog 6 kinderen, vier van deze kinderen zijn jong overleden. Een andere dochter, Johanna Martina, was getrouwd met Simon van der Ent, een bakker uit de Werkersdijk. Het winkeltje van de dames was piepklein en ze verkochten er van alles, zoals band en garen, nylon kousen, sigaretten, wasmiddelen, knoopjes, ansichtkaarten enz. enz. Achter het winkeltje woonden de

Dorpsdijk 112, Jaantje Van der Hulst in haar winkeltje.

vrijgezelle dames. In het winkeltje las Jaantje graag de Donald Duck voor aan de buurjongens van Bouman. Uit betrouwbare bron weet ik dat Jaantje af en toe 'inkopen' deed, aan de overkant, bij Kranenburg om geen nee te hoeven verkopen aan haar klanten. Overigens gebeurde dat vaker bij de Rhoonse middenstand. Heden ten dage is het winkeltje een fraai gerestaureerde woning. Naast deze woning op **nr. 110** stond de timmerloods van Tobias Bouman. In 1949 werd de oude timmerloods, van Bastiaan Bouman, de vader van Tobias, vervangen door een nieuwe met Tobias als eigenaar. De grootouders van

Tobias waren Tobias Bouman en Wilhelmina Villerius, zij kwamen uit Pernis. De geschiedenis van Bouman gaat terug tot ca. 1730 in Strien. Tegenwoordig zouden we Strijen zeggen maar omdat er

Strien in de aktes staat doe ik het ook. In ca. 1763 trouwde Bastiaan Bouman in Strien met Pieterella de Gans. De timmerloods van Bouman is vandaag de dag de Apotheek van Rhoon. Voordat het een apotheek werd is het enkele jaren het onderkomen van machinefabriek van Wissekerke geweest. Engel heeft ook in deze timmerloods gewerkt en vertelde hierover: *Boven de werkplaats was de voorraadzolder met hout. Om de zoveel tijd kwam er een vrachtwagen van een houthandel en werd alles door de openslaande deuren naar boven gestoken. In de werkplaats stonden twee lange werkbanken met daartussen een open ruimte om grote dingen zoals kozijnen in elkaar te zetten. Er was een lintzaagmachine, een freesbank, een vlakbank en een vandiktebank. Achter in de zaak stond de cirkelzaagmachine. Daar was ik op een goede dag mee aan het werk toen er opeens een vreemde mijnheer naast mij stond. Hij vroeg wanneer ik geboren was. In mijn eerlijkheid gaf ik hem antwoord: 1948. Foute boel! Hij was van de arbeidsinspectie. Je mag pas vanaf je 18e zelfstandig met een machine werken, en ik was net 17. Ik moest direct stoppen, of Bouman een boete heeft gekregen weet ik niet meer, ik in ieder geval niet. Er lag een hele mooie vloer in de werkplaats, een z.g. kopshoutvloer. Allemaal blokjes grenenhout die met de kopsekant (het eind van een plank of balk noemen we de kopkant) naar boven gelegd waren. Onverslijtbaar en het voordeel was dat je er gewoon in kon schroeven of spijkeren om iets vast te zetten. Dat het ook een nadeel had bleek nadat de regenwaterput bij de voordeur verstopt zat en al het water naar binnen stroomde. Het hout zette erg uit en in het midden ontstond een bult van een meter hoog. Uiteindelijk is het wel gerepareerd maar je bleef het wel zien. De verwarming van de ruimte bestond uit een z.g. petroleumvergasser. Een grote bak met olie met een pijp erop. Als hij goed brandde kwam er geen rook vanaf. Als hij niet goed brandde stond de hele zaak vol met rook. De petroleum haalde ik met een jerrycan bij de buurman Jan Overbeeke.*

Nu we toch bij de buurman op **nr. 108** zijn: Jan Overbeeke was een zoon van een olieventer. De vader van Jan, met een niet te noemen bijnaam (censuur), is begonnen in een schuur aan de Werkersdijk, op de plek waar nu de Maasstraat begint. Toen de van Welzenisbuurt gebouwd is hebben ze deze schuur

verplaatst (gerold) naar de woning naast de L.G. Molenaarstraat 28 waar Jan toen ging wonen. Vanuit deze schuur verkochten Jan en zijn vrouw olie, wasmiddelen en later huishoudelijke artikelen. Ergens rond 1964 is de winkel aan de Dorpsdijk gebouwd waar Jan zich specialiseerde in de verkoop van witgoed artikelen. Sindsdien is het de winkel van Haaitsma. Jan is in 1987 gaan rentenieren in Oude Tonge. Vanaf de plek waar slagerij Speelman gestaan heeft op nr.106 tot de dubbele woning naast de oude bakkerij van Huijgen op nrs. 96 en 98 is in de loop der jaren alles gesloopt.

Rechts naast Overbeeke op **nr. 106** stond het pand van slager Speelman, een woonhuis en winkel onder één kap met aangebouwde slachterij en worstmakerij. De slagerij is geopend in 1928. Slager Speelman zoals iedereen in het dorp hem kende, heette officieel Huug Maarten Speelman, Huug is geboren op 4 april 1900 te Pernis. Hij trouwde 27 februari 1929 met Wilhelmina Veerbeek, geboren 7 oktober 1906 te Pernis. Huug is overleden 8 maart 1987 te Brielle. De ouders van Huug waren Jan Elias Speelman en Martijntje Stijntje Lagerwerf. Jan Elias was eerst vleeshouwer te Brielle, vanaf 1890 te Schiedam en vanaf 20 mei 1896 te Pernis. Hij was daar slager, winkelier en veehouder met circa 12 koeien en 100 varkens. Later werd hij fruitkweker te Rhoon, waar hij in 1948 overleed op 74-jarige leeftijd. Hij is in 1898 getrouwd met Martijntje. Martijntje is geboren te Charlois en overleden 'op' Rhoon in 1960, 85 jaar oud.

Op de woensdagen hoorde je in de klassen van de lagere school aan de Julianastraat de vastgebonden koeien naast de slachterij loeien, dan wist je weer dat het slachtdag was. Vaak ben ik daar gaan kijken. Eerst stonden we te wachten in het paadje totdat het schot klonk. Voor de één was dat schot het einde, voor de ander het begin. Het einde van de koe, voor ons als Rhoonse kinderen het begin van een fascinerende slacht. Mijnheer Bravenboer, slachter en knecht van Speelman, stond in zijn overall en met een groot mes in zijn hand de koeien open te snijden. Eén van de meest intrigerende dingen vond ik de hoeveelheid uitwerpselen die op de grond lag. In het paadje naast de slachterij stond een ton met vleesafval. Destijds was mijn vader een hengelsporter, menigmaal heb ik met mijn vader maden uit die ton (waarin het krioelde van de maden) gehaald, de vissen in de Oude

Maas genoten ervan. Na Speelman heeft makelaardij Greveling in het pand gezeten tot ca. 2014. Naast het paadje van de slagerij op **nr. 104** was de ingang van de woning waar mijn klasgenootje Zsiga Nijhuis woonde. Zsiga was van origine een Hongaar als ik het goed heb. Van één van mijn mede schrijvers hoorde ik dat Zsiga achter het raam van het woonhuis, uitkijkend op de slagerij, een heuse cabine van een autobus gebouwd had. Toen ik dat hoorde kwamen alle herinneringen weer boven. Als je het huis binnen stapte botste je tegen een tableau met allerlei metertjes, schakelaartjes en lampjes aan. En net zoals in een echte autobus zelfs een bakje waar gebruikte RTM-buskaartjes in lagen. Er was een grote stoel voor de chauffeur en pedalen vlak voor de stoel, een pook om te schakelen en ongetwijfeld nog veel meer. De zijruit van de woning was de voorruit van de autobus. Ik heb ook in die grote stoel gezeten, ik heb ook geschakeld en scherp door de bocht gestuurd.

**Dorpsdijk
richting
Groene
Kruisweg.**

**Links nr.
104, rechts
de smederij
van De
Reus.**

Tot begin 2020 was ik dit verhaal compleet kwijt, je hoort nog eens wat als je met leeftijdsgenoten oude herinneringen ophaalt. Op de plaats van die autobus is nu de ingang van Myosotis.

Voor de fam. Nijhuis woonde er een andere familie met de naam Noord of Noordijk of Noordzij, ik heb niet de juiste naam kunnen achterhalen. Van de volgende panden zijn vele namen van bewoners bekend. Voor mij is het

moeilijk vast te stellen welk huisnummer bij welke woning hoorde waarschijnlijk is het als volgt: naast Nijhuis woonde op **nr. 102** eerst de familie Van Overbeek en later Chris van 't Hof. Daarnaast op **nr. 100** woonde mevrouw Vijfwinkel en later familie Goudswaard. Vervolgens op de **nrs. 98 en 96** respectievelijk familie Van Wijnen en de familie Van Maurik. Dit laatste pand was een dubbele woning en is in 1953 vervangen voor een nieuwe dubbele woning waar o.a. de familie Bresser gewoond heeft. In één van de panden woonde de gemeentesecretaris en tevens loco-burgemeester Nederlof. Over Chris van 't Hof, een bijzondere verschijning en een goudeerlijk mens, zijn vele verhalen te vertellen. Het begint al met zijn bijnaam Chris de Baalzak. Dat hij deze bijnaam had was niet zo vreemd. Engel vertelde het volgende: *Toen mijn vader in 1957 als chauffeur naar de gemeente ging, werkte Chris daar ook. Chris was niet zo schoon op zich zelf. Dat had voor een deel met zijn werk te maken, hij was straatveger/putjesschepper. Chris ging ook mee met de vuilophaaldienst. Dat ging in die tijd een beetje knullig bij de gemeente Rhoon. Er was nog geen eigen wagen en dus werd een paar maanden lang het huisvuil opgehaald met een open vrachtwagen van de Fa. E. Dorst. Aan de zijkant werden wat hekken geplaatst en het vuil werd achter op de bak gegooid. Chris stond met een schop in de bak om de troep naar voren en omhoog te scheppen. Als de wagen vol was reden ze naar het vuilstort, dat was in die tijd een plek langs de Essendijk (net voorbij de S-bocht). Omdat er niet genoeg plaats in de cabine was reed Chris mee boven op de vracht vuil. Bij het stort aangekomen kreeg Chris meestal geen tijd om er af te klauteren, ze gooide de zijslagen los waardoor hij met vuil en al van de wagen kieperde. Chris had waarschijnlijk weinig geld maar als het gesprek op zijn erfenis aankwam was zijn vaste uitdrukking: "Niemand erft van mij, als ik denk dat ik dood ga en ik heb nog een dubbeltje in mijn zak dan slik ik het in."*

De nrs. 100 t/m 106 zijn in latere jaren gesloopt. Op de plaats waar de slagerij Speelman stond, op nr. 106, is na 2011 het Louwerensplein gekomen. Op de plaats van de nrs. 100 t/m 104 is nu de winkel van Myosotis met daarboven woningen.

Wordt vervolgd

Jan Klingens, voorzitter.